

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ТРАКИЯ

Брой 1 • год. ХСVII • 17 януари 2020 г. • цена 0,40 лв.

www.stdbg.org

ПЕРСПЕКТИВИ ЗА НОВИ ВОЙНИ НА БАЛКАНИТЕ И БАЛКАНИЗАЦИЯ 4.0

ЧЛ. КОР. ПРОФ. ДФН ВАСИЛ ПРОДАНОВ

От Освобождението насам съдбата на България и на Балканите, пренаписването на тяхната история и смяната на „големите началници“, които дърпат конците на политиките, са били зависими от геополитическите процеси. В периодите на нарастваща криза на капитализма и променящи се геополитически баланси на силите, при което протичат глобални войни или прокси войни за налагане на нечие превъзходство, се появява феноменът „Балканизация“, свързан с етнически и националистически конфликти, войни, разпад на държави, убийството на стотици хиляди хора, смяна на територии, бежански войни и поява на нови държави. Зад това обаче стоят едни или други велики сили, които водят войните си с помощта на балканските държави. Досега е имало три цикъла на такива балканизации, а сега навлизаме в четвъртия. Всеки от тях е свързан с вълна на ненавист и омраза, конструиране на истории и идентичности, промени в техните територии, умножаване на държавите. Затова Балканите са и едно от местата в света, където през XX век са водени най-много войни и имаме най-много разпадни процеси.

Балканизация 1.0 протича от 70-те години на XIX век, когато Османската империя фалира, не можейки да си плаща външния дълг, а геополитическите баланси в Европа се променят поради появата на две нови държави – Германия и Италия. Освобождението на България става възможно именно в периода на промени на такива геоекономически и геополитически баланси, когато Германия е заинтересована от пренапреждането на зависимостите на Балканите и Бисмарк лобира пред Александър II Русия да се намеси след Априлското въстание в полза на българите. Тази битка продължава след това с Балканската война, която е прокси война, свързана със засилващите се противопоставяния между Германия и Великобритания. Преминува през първия геноцид в Европа през XX век – този над тракийските българи, и завършва с Първата световна война. Резултат от нея е Ньойският договор, първата национална катастрофа на България, окончателното разпадане на Османската империя, появата на Югославия.

Балканизация 2.0 протича с въз-

хода на Хитлер и фашизма, с подновяването на геополитическата битка между Германия, Великобритания и САЩ кой да бъде новия световен хегемон, дърпащ конците на света. Свързана е с разделянето на Балканите в два различни военни съюза по време на Втората световна война. Краят на този процес на балканизация идва поради новото глобално пренапреждане на силите в една биполярна геополитическа, идеологическа, социално-икономическа система. България и Румъния влизат в едната част на тази система, Турция и Гърция – в другата, а Югославия е някъде помежду им.

Балканизация 3.0 протича с Горбачовската перестройка, довела до разпад на източноевропейския социализъм и биполярната система. Създаденото от социализма е разграбено и унищожено, прави се преход към американизиран неолиберален капитализъм и в резултат на всичко това демографските и военни загуби на бившите социалистически страни на Балканите са много по-големи отколкото при предишните балканизации. Днес българската армия е по-малка и в по-лошо състояние отколкото във времената след Ньойския договор. Демографските загуби и на България и на всички балкански страни са по-големи от всякога преди това в историята. В Югославия между 1991 и 2001 г. загинаха между 100 000 и 110 000 души, а около 1.8 милиона човека загубиха домовете си. Германия, която от възникването си се е месила в процесите на Балканите, скоростно призна и подкрепи отделянето и независимостта на Словения, Хърватия, Босна и Херцеговина, Косово. Отново разпадането не стана без намеси на големите европейски сили и на САЩ, а и на бойци от

различни части на света, участващи във войната на Балканите. България пострада от обеднения уран, а подземният престъпен свят правеше пари по време на войната там. Броят на балканските държави се удвои.

В резултат на трите балканизации Балканите са единственият регион в Европа, в който е имало толкова много войни през XX век и в който имаме такава държавна фрагментация. А след последната балканизация имаме и гигантски срив в демографско и икономическо отношение, довело до промяна на баланса на силите между балканските държави. През 1990 г. числеността на населението на Турция е 53 милиона, което е 75 % от населението на останалите балкански държави. През 2015 г. тя е 80 милиона и това е 125 % от населението на всички останали балкански държави, които взети заедно са 63 милиона (1). България и Македония са страните, претърпели най-голяма демографска катастрофа.

Балканизация 4.0 започна през последните години и е резултат на новата геополитическа битка, свързана със загуба на хегемонни позиции на САЩ, с икономическите, технологически, хибридни, нови студени войни на американците с Русия и Китай, засилващото се разделение между САЩ и ЕС, кризисните процеси в ЕС и нова мултиполярна битка.

Турция с нейните неоосманитски амбиции се превърна в самостоятелен играч на Балканите и Близкия Изток, несъобразяващ се с никого. Води тотална пропаганда, подкрепя свои партии във всяка балканска страна. Ислямът е нейно бойно оръжие, с което се опитва да привлече под свой контрол цялото мюсюлманско население на полуострова, финансирайки го и подкрепяйки множество ислямски училища в различните страни. Води война в Близкия изток. Неведнъж турският президент обяснява как един или друг български град е в сърцето му, а в Турция се публикуват карти с територии на България, превърнати в територии на Турция. Върви сблъсък на САЩ с Русия на територията на всички балкански държави.

Продължава на 4-а стр.

СТИХОВЕ И ЕСЕТА ЗА КАПИТАН ПЕТКО ВОЙВОДА

Най-доброто в конкурса, организиран от литературния салон „Тракия“

На стр. 5 и 6

ПРАЗНИЧНА ЛИТУРГИЯ В „СВЕТИ ГЕОРГИ“ В ОДРИН

На 23 декември 2019 г., в навечерието на големия християнски празник Рождество Христово, Негово Високопреосвещенство Старозагорският митрополит Киприан отслужи празнична литургия в българския храм „Свети Георги“ в Одрин. В църковната служба участваха свещеник Александър Чакърък, пазител на българската светиня в Одрин, свещенослужители от храма, български свещеници от Стара Загора и хор от Старозагорската опера. В словото си Старозагорският митрополит Киприан подчерта ролята на българската държава и на наследниците на българите, населявали тракийския регион на Турция за запазването на българските църкви в Одрин, както и съдействието на властите в Турция. Християните бяха поздравени и от Адрианополския митрополит Амфилохий.

Присъстващите получиха картички с благословение на митрополит Киприан за Рождественска радост. Поздравление направи и генералният консул на България в Одрин Васил Вълчев. Пожелания в навечерието на Коледа поднесе и заместник-председателят на Централното ръководство на СТДБ Краснодар Беломорски. Кметът на Свиленград арх. Анастас Карчев раздаде подаръци на децата от Одринското неделно училище.

ЗАСЕДАНИЕ НА ЦЕНТРАЛНОТО РЪКОВОДСТВО

Този път заседанието на Централното ръководство на Съюза на тракийските дружества в България, състояло се на 9 януари т.г. в Тракийския дом в София бе изцяло ориентирано към предстоящото важно събитие за тракийската организация – Общото събрание на 25 януари т.г. На заседанието, ръководено от председателя на СТДБ Красимир Премянов, бяха обсъдени проектите на Отчета за дейността на СТДБ през 2019 г., на План-програмата за 2020 г., на Отчета на бюджета за 2019 г. и на проектобюджета за 2020 г. Решено бе да бъде направено предложение за промяна в Устава, свързани с електронното водене на документацията. Прието бе решение за награждаване на активисти на тракийското движение с юбилейния медал „175 години от рождението на Капитан Петко войвода“.

ДНИ ПОД ЗНАКА НА 175 ГОДИНИ ОТ РОЖДЕНИЕТО НА КАПИТАН ПЕТКО ВОЙВОДА

ТЪРГОВИЩЕ

Изложба за Капитан Петко войвода бе открита в Регионална библиотека „Петър Стъпов“ в Търговище. По покана на местното тракийско дружество „Стоян Мавродиев“ в Търговище гостува фото-биографичната експозиция „Живот в името на хората, справедливостта и свободата“, дело на Регионалната библиотека „Христо Смирненски“ в Хасково. Изложбата е разположена

в Арт-галерията на библиотеката в Търговище, а официално тя бе открита от председателя на Тракийското дружество Нели Анастасова. Пред присъстващите във фойето на библиотеката бе представена и мултимедийна презентация за изпълнените с героизъм години на Капитан Петко войвода. А Светослава Русева запозна присъстващите с щрихи от житейския път на именития родолюбец.

Под знака на 175-та годишнина от рождението на Капитан Петко войвода преминават всички чествания, празници и събития на тракийците в страната, каза при откриването Нели Анастасова.

А за да бъде вечерта по-тържествена, но и защото няма тракийско честване без тракийска песен, дошлите в библиотеката бяха поздравени с две красиви песни в изпълнение на ансамбъл „Мизия“.

СТАРА ЗАГОРА

В ранния следобед на 14 декември 2019 г., тракийци от Стара Загора и региона се събраха в голямата зала на ресторант „Империја“, за да отбележат началото на празненствата, посветени на 175 години от рождението на Капитан Петко Войвода. Председателят на тракийското дружество Цанко Атанасов поздрави присъстващите и връчи юбилеен медал „175 години Капитан Петко Войвода“ на Манол Милушев за дългогодишната му всеотдайност към тракийската кауза. За веселото настроение на присъстващите се погрижи мъжката певческа група от село Тракия, община Опан с художествен ръководител Кирил Георгиев. Истинско празнично настроение. Тракийци, пяха, играха и се веселиха до късния следобед.

На 17 декември, 2019 г., в парк „Тракия“ пред паметника на „Капитан Петко Войвода“, старозагорци отбелязаха 175 години от рождението на Войводата. Организатори на честването бяха тракийското дружество „Одринска епопея“ и Община Стара Загора. На тържеството бяха председателят на Общински

съвет Стара Загора Мария Динева, заместник кметът на Община Стара Загора Иванка Сотирова, бригаден генерал Стоян Шопов – командир на Втора механизирена бригада, общински съветници, представители на политически и граждански организации, десетки граждани и потомци на тракийци, ученици от VI ОУ „Св. Никола“ – Стара Загора.

Песента „Петко лъо, капитане“ изпълнена от Представителен женски народен хор при дружеството и Вокална певческа група при VI ОУ с художествен ръководител Петко Танев прикова вниманието на присъстващите. След това прозвучаха стихове на поета Иван Нанев, изпълнени с вълнение и гордост от потомката на тракийски българи Николина Атанасова. Последва заупокойна молитва, отслужена от старозагорски свещенослужащи.

Водещ на събитието бе Ивелин Керанов – актьор и директор на Драматичен театър „Гео Милев“ – Стара Загора. Прочувствено слово за Капитан Петко Войвода произнесе председателят на тракийското дружество Цанко Атанасов. Ораторът благодари на Община

Стара Загора за подкрепата, която оказва на тракийците и отбеляза, че на 18 декември, на връх годишнината от рождението на Войводата, местното тракийско дружество ще участва в София в тържественото откриване на бюст-паметник на Капитан Петко в „Алеята на бележитите българи“ в Борисовата градина – София.

С почетни юбилейни медали „175 години Капитан Петко Войвода“ бяха удостоени: кметът Живко Тодоров и ресорният му заместник Иванка Сотирова, Диана Атанасова, началник на отдел „Култура“ на Община Стара Загора, Дарина Гайдарова, директор на VI ОУ „Св. Никола“, Ивелин Керанов, директор на Драматичния театър „Гео Милев“ и командирът на Втора механизирена бригада – Бригаден генерал Стоян Шопов. Юбилейните медали бяха връчени от Цанко Атанасов в качеството му на член на Централното ръководство на СТДБ. С военен ритуал за поднасяне на венци и цветя старозагорци изразиха своята признателност, почит и поклон пред великия Войвода.

СЛИВЕН

Слънчевият 18 декември 2019 г. събра членове на тракийското дружество „Лазар Маджаров“, потомци на тракийски бежанци, граждани на Сливен и региона в китния двор на храм „Цар Борис I Покръстител“. Много почитатели на Капитана, много цветя за тракийски войвода, сякаш друг път не е било.

„Помним те, Капитане, Тачим те. Твоят тракийски дух и днес ни дава сили в зашита на справедливата тракийска кауза.“

Гости на празника бяха председателят на Съюза на ветераните от Втората световна война Милко Тодоров, председателят на Съюза на офицерите и сержантите от запаса и резерва Милко Манев, председателят на сдружение „Активен гражданин“ Георги Божев, Пепа Карабаджакова, представител на читалище „Добри Чинтулов“.

Прозвуча вековечната песен: „Петко ле, Капитане, Петко ле, командирине.“

Отец Йоан отслужи заупокойна молитва пред бюст паметника на

Петко войвода, който краси двора на църквата.

Слово за живота на войводата произнесе председателят на тракийското дружество „Лазар Маджаров“ г-н Кирил Киряков.

Фолклорният певчески състав „Тракия пее“ с ръководител Илия Янев и музикален съпровод Железчо Въндев изпълниха кратка програма, посветена на 175 години от рождението на Петко Киряков, нашият Капитан Петко войвода.

Водещата на програма, младата тракийска потомка Татяна Казакова и председателят на дружеството поднесоха венец пред паметника на войводата. Следваха цветя, пак цветя – много цветя от гостите, от тракийци, от граждани на града.

– Капитане, пазим твоята памет, пазим и девиза на тракийци: „Не забравяйте, но не отмъщавайте“.

ЯМБОЛ

16 декември 2019 г. Зрителната зала на Военния клуб в гр. Ямбол отново е препълнена с членове на дружество „Тракия“ – Ямбол. По традиция те се събират тук, за да отбележат и тази година рождения ден на Капитан Петко войвода. С кратко слово тържеството откри Русанка Щилиянова.

Председателят на дружеството Михаил Вълков връчи юбилейните медали „Капитан Петко войвода“, с които по предложение на управителния съвет, Централното ръководство на СТДБ награди за активната им дейност: Веска Наскинова, Мария Димитрова и Русат Русатев.

Със специално подготвена за случая програма тържествения концерт откриха жените от фолклорна певческа група „Тракийски напеви“ при тракийско дружество „Капитан Петко войвода“ с. Генерал Инзово с ръководител Маринка Василева. С бурни аплодисменти публиката изпрати децата от детския танцов състав „Каргончета“ от народно читалище „Пробуда“ – ръководител Боян Николов. Последваха песните изпълнени от детската фолклорна певческа групи при Общински детски комплекс с ръководител Нанка Колева. Концерта закри дамски хор „Тракийска“ с ръководител Нанка Колева – към дружество „Тракия“ – Ямбол.

ДНИ ПОД ЗНАКА НА 175 ГОДИНИ ОТ РОЖДЕНИЕТО НА КАПИТАН ПЕТКО ВОЙВОДА

БУРГАС

На 18 декември 2019 г. в Гарнизонен военен клуб в Бургас се състоя регионален тракийски концерт „Мелодия от планината – песен за героя“, посветен на 175 годишнината от рождението на Капитан Петко войвода. Организатори на концерта бяха тракийското дружество „Странджа“ и Съюзът на офицерите и сержантите от запаса и резерва. Всички секции на тракийското дружество „Странджа“ се включиха със собствени изпълнения в концерта. На концерта присъства г-н Гено Пухов, заместник председател на Върховния комитет на Съюза на тракийските дружества в България. Той се обърна към гостите с благодарност за присъствието им, с което почитат паметта на борците на националните идеали. Приветствено слово произнесе и Стефан Колев, председател на тракийското дружество „Странджа“. Медиите в Бургас широко отразиха концерта и го нарекоха „урок по родолюбие“.

СОФИЯ

Вече цяла България знае – на 18 декември 2019 г. Капитан Петко войвода влезе в „Алеята на бележитите българи“ в Борисовата градина. Президентът Румен Радев, кметът на Столична община Йорданка Фандъкова и председателят на Съюза на тракийските дружества в България Красимир Премянов прерязаха лентата на новооткрития паметник на Войводата, който е в съседство с бюстовете на Левски, Ботев и Раковски. Всъщност това беше кулминацията на националното честване на 175-ата годишнина на легендарния войвода и революционер. За него разказахме в предишния брой, но камерите ни са запечатали още други интересни моменти от този исторически ден.

ИВАЙЛОВГРАД

Пред барелефа-паметник на Петко войвода в Ивайловград се събраха тракийци от дружество „Яни Попов“ и граждани – родолюбиви патриоти и поднесоха цветя на Войводата.

ХАСКОВО

Рождената дата на Капитан Петко войвода – 18 декември през 2019 г. се превърна в емоционална и обединяваща дата за тракийци от Хасково. В ранния следобед в зала „Хасково“ на Община Хасково се състоя награждаването на участниците в конкурса, посветен на 175 годишнината от рождението на Капитан Петко войвода на тема „Капитан Патко войвода – революционер и мъченик за нова България“. За най-добри конкурсни разработки бяха отличени учениците: Моника Джелепова – X клас, при школата за „Етнография и история“ към ОП „Младежки център“ – Хасково с ръководител Нели Арнаудова, ученици от ОУ „Св. Климент Охридски“ – Хасково с ръководител Георги Илиев – „Факултативни учебни часове – история“, Теодор Тенев – V клас при ОУ „Любен Каравелов“ – Хасково, Антон Христов – VII клас, Ивайло Динев – VII клас, и двамата от ОУ „Любен Каравелов“ – Хасково, Стефка Ройдева – VI клас при СУ „Св. Паи-

сий Хилендарски, Йоан Божилов – VII клас при ОУ „Любен Каравелов“ – Хасково. Гроздан Грозев – от село Книжовник. Отличените бяха наградени с плакета „Капитан Петко войвода“, книга – разработка на РИМ – Хасково за делото на Капитан Петко, календари, сборник „Тракия“ – том девети.

В залата се проведе и представяне на новия сборник том девети „Тракия“, издание на Тракийския научен институт – филиал Хасково, с участието на д-р Елена Алекова и Стоян Райчевски. След това участниците поднесоха цветя и венци пред паметника на Войводата в Хасково.

Денят 18 декември завърши в празничен концерт посветен на 175 годишнината от рождението на Капитан Петко войвода и за коледните и новогодишни празници за гражданите на Хасково. В концертната програма участваха фолклорната група „Тракийска дъга“ с ръководител Нели Демирева, детският танцов състав „Пъстрица“ с ръководите Иван Иванов, представителният ансамбъл за народни песни

Хасковският музей издаде албум за Капитан Петко войвода

ЗЛАТКА МИХАЙЛОВА

Три хасковски фирми подкрепиха отпечатването на албума „Капитан Петко войвода – Закрилникът на Тракия“. Изданието на Регионалния исторически музей в Хасково е посветено на 175 годишнината от рождението на героя, останал завинаги в народната памет.

Автор-съставител е д-р Красимира Узунова от отдел „Нова история“ на музея. Тя проследява пътя на Капитан Петко от родното му село Доганхисар (днес Есими, Гърция), дейността на неговата чета, идеите му за общонародно революция под въздействието на Раковски и неговия вестник „Дунавски Лебед“, участието му във въстанието на остров Крит, многобройните битки с турски потери и войсковите части. За оказаната няколкомесечна защита на местното население през 1879 г. 31 кметове в Хасковския край връчват на войводата „Благодарително“ за това, че със своята храброст е „прекъснал всички злини“. Авторката припомня, че на 12 май 1896 г. подкрепен от родолюбиви българи във Варна, той създава емигрантско дружество „Странджа“ като организация на българите бежанци от Тракия, ратуваща за целокупна България.

В изданието са публикувани снимки на руините на родната къща на Капитан Петко, родословното му дърво, първата му снимка, направена в лазарет в Одрин. Поместени са фотоси на паметниците в Хасково и в Рим – в алеята на гарибалдийците, репродукция на най-известния му портрет, нарисован от художника Георги Сотиров.

КРУМОВГРАД

Честването на 175-ата годишнина от рождението на Капитан Петко войвода в Крумовград се състоя пред паметника на Капитанина в родопския град – един от най-внушителните негови паметници. Имаше слова и песни за легендарния герой на Тракия и Родопите.

и танци „Китна Тракия“ с главен художествен ръководител Руско Русев, диригент на хора е Тонка Колева, хореограф на ансамбъла е Иван Иванов, а ръководител на оркестъра – Стамен Костадинов. На концерта присъства и Радослава Кафеджийска вицеконсул на България в град Одрин, която поднесе приветствие към присъстващите на концерта.

Поздравителни адреси се получиха от кмета на Община Хасково Станислав Дечев и от областния управител д-р Стефка Здравкова.

На тържествения концерт бе награден директорът на театър „Иван Димов“ – Хасково Стелиян Николов с юбилейния медал „175 години Капитан Петко войвода“ за неговата високопатриотична дейност.

ПЕРСПЕКТИВИ ЗА НОВИ ВОЙНИ НА БАЛКАНИТЕ...

Продължава от 1-а стр.

Както по времето на Стамболов се арестуват русофили. Води се битка чрез православната църква и последните изяви на истанбулския патриарх, както и признаването на украинската православна църква от страна на гръцката са проявление именно на сблъсъка на геополитически интереси.

В тези условия, заради вкарването на Северна Македония и Албания като част от балканските държави във военен блок, като част от геополитическата битка им бе обещано, че ще станат членове на ЕС. И те, а и нашите политици повярваха в това. Всъщност пълен наивитет беше да се смята, че ще има ново разширяване след Брекзит и след като започна разпадът на договорености от рода на споразумението за свободна търговия между САЩ и ЕС, а между САЩ и ЕС започна икономическа война. Германия не се подчини на нареждането на САЩ за Северен поток 2, а САЩ от своя страна започнаха поредица от атаки, удрящи

най-големите германски компании. В тази ситуация политиките у нас се подчиниха на геополитическия натиск да дадат зелена светлина на македонците за влизане в ЕС, да почнат да купуват оръжие и възстановяват армията, свързано с новата геополитическа битка. Всичко това се оказало обаче напразно и не доведе до подобряване, а до влошаване на нещата.

Пожелателно, но нереалистично бе мисленето и у нас, и сред някои европейски кръгове, очакването за интеграцията на Западните Балкани във време, когато новата геополитическа и геоикономическа ситуация и разпадът на системните партии във водещите западни страни правят това невъзможно. Всъщност процесът на разширяване на ЕС завърши и петата икономика в света – Великобритания демонстрира, че няма нужда от него. Турция вече няма илюзии за това и се занимава главно с шантаж, за да измъкне повече пари от ЕС, а украинците вече бяха прецакани с надеждите им за влизане в него преди македонците. На украинците Майдана не им помогна за това, нито

на македонците – преименуването в Северна Македония. В самия ЕС с напускането на Великобритания имаме ново разположение на силите. Франция по принцип винаги е била скептична към разширяването на изток, от което печели главно Германия. Сега, когато Великобритания си отива, тя показва ясно това, макар и маскирайки го с тезата, че първо трябва да се направят реформи, стабилизиращи ЕС. Новото разположение на силите на Германия с кризата на системните партии там води до парализа на нейните предходни амбиции за разширяване на Изток. Холандия и Дания също не гледат с възторг на Балканите, а вътре в тях големи политически сили демонстрират тревога от емиграцията и идването на престъпност от Балканите.

Разделението между бедни и богати региони в ЕС и държавите в него са предпоставка за разпад, а не за обединение. Разделението между Северната и Южната част на Великобритания бе предпоставка за Брекзит. Икономическото разделение между Словения, най-богатият реги-

он в Югославия, и Македония, която бе няколко пъти по-бедна бе един от факторите за разпад. Отделянето обикновено започва от богатите региони, които не искат да делят богатството с по-бедните, а ако може да измъкнат ресурси от тях. В момента Каталуния, най-богатата част от Испания води битка за отделянето си от нея. Кой не иска Северна Македония и Албания – това са някогашните богати колониални империи Франция, Дания, Холандия.

Половината балкански държави са в ЕС, другата половина не са. Такива като нас, които са членове на ЕС в нарастваща степен са негледжирани за повече интеграция в Шенген и еврозоната, независимо че формално са изпълнили нужните изисквания за това. Богатите държави като Холандия, Дания, Франция не ни искат. Франция си гледа интереса и заедно с други като нея прокара еврозакопи, които биха били катастрофални за един от най-големите отрасли на българската икономика – транспорта. Богатите части на ЕС вече нямат нужда от по-бедните

след като изсмукаха голямата част от техните ресурси. Отказът на ЕС да почне преговори вече намери израз в политическата дестабилизация и предсрочни избори в Северна Македония, които ще променят политическия пейзаж там. Кризата ще засилива и македонисткия национализъм.

У нас непрофесионализмът и примерното изпълнение на указанията на „големите началници“ доведе на практика не до подобряване, а до влошаване на отношенията ни с Македония. За разлика от Гърция у нас договорът с Македония бе направен толкова некадърно, че сега македонците гледат много повече със страх и като на врагове на българите в сравнение с времето преди това. А уж договорът беше за засилване на нашето приятелство. Получи се обратното, засили се неприятелството. Според проучване на изследователския център „Евротинк“ в Северна Македония броят на хората, посочващи България като „враждебна“ страна през миналата година е бил 0.5 %, а след като сключихме споразумението за приятелство делът им е скочил на 23.1 %. Гърците сключиха договор с Македония, с който бяха удовлетворени всичките им искания и промени в отношението към тях няма. България сключи договор, в който липсват исканията ни за признаване на истината за българската история, а след това политиките ни почнаха да правят изявления с такива искания, и резултатът е рязко скачане на враждебността към нас. Все повече македонци ни смятат за врагове, а перспективите те да видят ЕС в условия на криза и разпад на системните партии във все повече страни в него се минимизират. Това поставя началото на нов етап на балканизация, на нови прокси войни и намеса отвън в засилващата се мултиполарна битка. Албания досега пазеше поведение, но загубата на перспектива за ЕС с голяма вероятност може да завърне амбицията ѝ за Велика Албания, в която негласно може да се включи и Турция, която ще се надява да спечели от това. Вече се говори за нов етап на противопоставяне и битка в Косово, Сърбия, Северна Македония, а и на други места.

В момента имаме съвпадение на две геополитически драми – новата студена война и краят на разширяването на ЕС. Това води и ще води до засилването на амбициите на Албания за национално обединение на всички албанци, до нарастващ стремеж на босненските сърби да се присъединят към Сърбия, на албанците от Северна Македония да се присъединят към Албания. Този процес може да бъде насилствен в контекста на нарастващите битки между великите сили, които така ще воюват с чужди ръце. Деглобализацията, забавянето на световната икономика, очакваната нова глобална криза, войната за енергийни, човешки, производствени, интелектуални ресурси, възобновената надпревара във въоръжаване и новите сфери на битки, каквито са киберпространството и космоса, са индикатор за процесите, типични за предходните три балканизации от XIX век насам. А битката за глобална хегемония тепърва ще се разгръща. От тук с голяма вероятност да последва и екстремнен стадий на Балканизация 4.0.

Клуб 24 май
Чл. кор. проф. дфн Васил Проданов
е изтъкнат учен, университетски преподавател и директор на Тракийския научен институт

ПЕЛИНОВИЯТ КОРЕН НА ПАМЕТА

МИМИ МИХАЙЛОВА

Българската история трябва да се учи от литературата. Така е.

И както помним Април 1876 г. от „Под игото“ на Иван Вазов и „Цената на златото“ от Генчо Стоев, така до по-късните събития, до съдбата на българските бежанци можем да се докоснем чрез книгата „Кървав пелин“ на Иван Енчев.

„Кървав пелин“ излиза от печат за първи път през 1988 г. като самостоятелна повест, по-късно писателят продължава повествованието и творбата става роман (УИ „Климент Охридски“, 2008 г.), т.е. творбата има сходна съдба с романа „Цената на златото“ на Генчо Стоев, роман, положил началото на една поредица. И това е логически обосновано, защото не може къс от историята да се затвори между две корици. Всяка стъпка води след себе си друга.

Съвсем съзнателно, говорейки за творбата на Иван Енчев, споменавам „Цената на златото“ на Генчо Стоев. Двете произведения са сходни като поетически изказ, като авторско осмисляне и пресътворяване на историческия факт. Стремехът на българския дух към свободата в повествованието на Генчо Стоев намира своето художествено продължение в романа на Иван Енчев. Но думата ми е за „Кървав пелин“.

На национално равнище някак незабелязана и недооценена остава тази книга, каквато е и трагедията на българите от Беломорска Тракия, описана в нея. Вярно е, историческата ни памет е преситена от кървави събития в края на османското робство, но не бива да се забравя съдбата на бежанците, платили цената на българското единение.

Българският народ е търпелив, българският корен е държавелюб – две качества така

необходими преди да избухне протестът, преди да се вдигне бунтът, борбата за отстояване на личността и народността. Книгата „Кървав пелин“ на Иван Енчев зачеква част от нашето историческо битие, за което досега сме слушали малко разкази, възбудили любопитството ни като спрян шепот. И ето тази историческа книга ни представя събития, видени

и чути с душата, дообогатени от поетично вдъхновение. Проявяват се двете противоположни страни, на насилниците и на обезправените, и взаимоотношенията между тях извираят и хукват като река, която шуми и се извива, поспира и се отприщва кървава и пенлива в коритото на жестокост и фанатизъм. Редят се като броенични зърна епизоди на издевателства и зверства, познати от петвековното ни робство, епизоди, които биха могли да се взаимозаменят, но повествователната нишка в своя ход е повлякла зърната и ги е подредила, както би било най-вярно. Движението е механично – път през мъчението, мъченичество за свободата. И не тук е силата на Иван Енчев, а в действеността на неговия език. Той е богат, обогатен, поетичен, пищен като празнична дреха, пазена за сватба и хоро, чист като моминска риза, динамичен със своите повторения, които тръгват като концентрични кръгове, за да се увличат и повтарят един друг. Песента на петела трябва да се затво-

ри в чувал, но песента не може да се крие и зароби. Тя избликва в тракийска ръченица, която свири на кавал полуделият Кольо, преминава в песента на чучулигите, вдълбани в дървото на прозореца на Яна. Цялата история на тази повест е като песен-изповед на българската душа.

От пъстрата цветна градина на българите Иван Енчев е избрал пелина – горчив и ароматен – да бъде пробен камък за неговите герои. Усеща ли се пелиновият вкус, реагира ли се на него, значи човекът е жив. Сравненията са богати, не допълнени просто с една дума, а определени с цели изрази, и тежат като „топуз на камбана“. Изразявани с първични чувства и усещания, те са психологически обосновани:

„И една радостна надежда, че се е спасил, се прокрадваше в сърцето му (на Андрей, б.м.) като тъничка струйка водица изпод зимен лед, близнат от беломорския вятър“.

Злото се представя във всички свои разновидности: нощ с остри писъци, не слънцето радва земята и хората, а луната осветява пустотата и ножовете на нейната светлина блещат като „остри пламъци“, дърветата не дават плодове, те дават своите клони за изкупуване на осквернена чест. Явяват се двата полюса: на луната – дъното на небето, осветила целия ужас на хиляди съдби, и на водата в кладенците, която ближе сърцето на земята и пречиства душите на жертвите, подирили в нея спасението си.

Нужна ни е тази книга, която ни обогатява душевно, изостря нашата историческа чувствителност и със своя пелинов дъх и вкус пренася мерилото за човечност и родолюбие от онези времена, останали далечни като в приказките, в днешното, за да бъде по-добро.

ЛИТЕРАТУРЕН КОНКУРС

посветен на 175 години от рождението на Капитан Петко войвода

ЕЛЕНА ХАЙТОВА

Колкото пъти зачета написаното за капитан Петко Киряков и гледам филма, по сценарий на Николай Хайтов и режисьора Неделчо Чернев, толкова повече се уверявам, че битките и полемиките на големия писател го доближават до живота и битките на безстрашния Петко капитан. Нещо повече, съдбите и на двамата борци за човешка правда се преливат, събират се както притоците на река и потичат буйно, за да залееят с устрема си блатната тишина и еснафско спокойствие, което ги заобикаля.

Няма спор, че народът ни научи повече за легендарния герой от филма „Капитан Петко войвода“ и го обикна със силата и всеотдайността, с които обичаше Левски.

Истина е, че през 80-те години на миналия век повечето българите бяха опиянени от великия образ на Петко от Мароня. Песните „Горице ситна зелена“ и „Петко льо, капитанине“ се пееха и от турчетата в училищата. Магията на личността на Капитана омайваше българските домове и то така, че дори бомба да бе избухнала в онези мигове и часове, не би могла да отклони зрителите от малкия екран.

Но каква бе тази магия, която повсеместно властваше в България? Безспорно тя се заключаваше в качествата на капитан Петко Киряков. А те не са едно и две само. И смайват с фактологията, която носят.

На първо място: Капитан Петко войвода е пример за човешко и гражданско поведение, което не губи способностите и сега и няма да я загуби и за в бъдеще.

Капитан Петко войвода е единственият двоен капитан в нашата история, тъй като той е и гарибалдийски капитан и руски капитан. Петко войвода е единственият българин, на когото е дадено званието капитан с императорска запоед, без той да има военно образование. Той е и единственият хайдутин, който остава жив след като е бил хайдутин цели 17 години и се е сдобил с 33 рани. Наистина това е негова голяма „привилегия“, като други лъжепоборници се сдобиват с нашивки и придобивки дори повече от

сяща несправедливост носи фактът, че Петко Киряков е единственият хайдутин доживял свободата, на когото не е дадена поборническа пенсия.

Като по някакъв неписан закон, още достойни хора в нашата история са били лишени от това, което по право им се полага. Нима ще подминем Венета Ботева, на която е отказана пенсия, сякаш великият Ботев се е сражавал единствено за себе си.

Но точно тези факти доказват чистите помисли на борците – те просто са се борили за идеали, а не за облаги. Дори и най-малкото, което им се полага за да осигурят битунването си.

За сетен път можем да се уверим в уникалността на личността на капитана – чист до дъното на душата си, без привилегии за разлика от други поборници, били те истински, или фалшиви.

Ако някои, които са гледали филма за Капитан Петко войвода и след това са ставали свидетели на всенародната любов, може би са оставали с впечатление, че сценаристът Н. Хайтов е много щастлив човек, че всички го носят на ръце. Уви, това е голяма грешка. Колкото похубаво и въздействащо е едно произведение на голям писател, толкова повече расте завистта им към него от колеги, от уж приятели и „доброжелатели“. Освен многобройните срещи с почитатели на филма за Капитана, Хайтов имаше срещи и с филмовата критика, на която трябваше да разяснява, да обяснява и да защитава своя сценарий. И в повечето случаи тези срещи никак не бяха радост за него.

Главното, което той обясняваше беше това, което доразкрива още повече качествата на героя му. Ето едно от неговите тези:

ПЕТКО ЛЬО, КАПИТАНИНЕ, РАЗВЕЙ БАЙРАКА СИ ОТНОВО...

неговите рани.

Петко Киряков единствено като хайдутин е запазил разменени с турците хайдушки писма, преди Освобождението на България.

И каква самоирония на съдбата! Каква кресяща несправедливост носи фактът, че Петко Киряков е единственият хайдутин доживял свободата, на когото не е дадена поборническа пенсия.

„Филмът за Капитан Петко войвода се отнася за тези, които се чувстват българини на първо място, но той е и за тези, които не се чувстват достатъчно българини“.

С това свое обяснение и констатация авторът Хайтов издига високо личността на героя си. Този, който е готов да изтърпи всичко в името на родината си и са стотици писмата, които Хайтов получи, и в които пишешите му изказваха благодарност, че след този филм, те наистина са изпитали чувството за горда българска принадлежност.

Но има и писма от този род, че макар и лично да не са срещали Хайтов, гледайки филма, тези българини смятат, че са много общите качества между писател и герой т.е. между Хайтов и Петко войвода.

Народът ни обаче е дарен не само с чувството на признателност към хубавото, народността, българското. Той, българският народ, умее да дава своята защита на твореца, който го е възхитил. Творецът, който не получава заслужена оценка от критиката, нещо повече – вместо похвала, получава отрицание.

И тогава искам да запитам домораслите ни „демократи“ защо обичат да отправят остри критики към българското мнозинство, че не е борбено, че е търпеливо до леност, че чака всичко наготово.

Не, „уважаеми“ отрицатели. Това е

груба лъжа. Просто българите, тези които оценяват твореца, създали ненапудрен и лъжлив борец за правда, го обикват, защото е правдив, истински и самоотвержен защитник на възжеланията им.

Тогава българите заставаат и зад автора и зад героя и дават своята защита с достойнство и с борбеност.

Бяха десетки писмата, написани до БНТелевизия с изказана възхита от обрара на капитана и от майсторството на сценариста Хайтов.

Освен, че се показва борбен народът ни, той се оказва и действителен, убеден в това, което прави и в защитата на голямата истина, голямата правда. Ах, тази правда, която не винаги идва навреме. Дори не успява да възнагради героя си.

Но той, Петко капитан, напуска този свят с една усмивка на лицето си, защото въпреки всичко се усеща победител.

Такива са големите личности – борци. Убедени в своята правота, те са защитили достойно правдата, облекли са й нов кожух и вярват, че в бъдещето ще имат свои последователи.

„Петко льо, капитанине“

„Петко льо, командирине“ извади байрака си, скрит в Родопите и го развей отново. Ние, българите и днес имаме нужда от тебе. И гората „ситна и зелена“, ще те приюти, и сърцата ни – също.

Трендафил Василев

БЕЗСМЪРТНА ПЕСЕН

На капитан Петко Войвода
и бойните му другари

Родолубие и вяност – вашето безсмъртие!
Подвигът ви свети, вписан е в свещено слово.
Как във схватка с поробителя – живи или мъртви –
и тъй млади, влюбени, венчахте се с олово.

Дом ограбен, поруган, без хляб деца замръкват.
Брат погубен без вина, сестра озлочестена.
Кърви сърцето ви, гори от чест, от мст, от мъка,
че Родината ни цялата от болка стене.

Между ятагани и срещу зли куршуми
тръгнахте след Войвода – земен и небесен.
За победен бой намира той и път, и думи,
път и думи – вплетени в една безсмъртна песен.

Христина Борисова

КАТО ПЕСЕН

Песен е. Мъжка.
А след мъката се върви
като по било озъбено.
Времето още кърви.
Семето пада в пепелище
и не пониква трева,
а в пръстта разорана
синор няма,
златен кичур коса –
жар – разгоряла се слама.
Петко льо, капитанине,
тътен да падне диво,
да измете пепелищата
и нека да им прости,
а свобода да покълне
край синора...
Песента още звучи.

Сергей Комитски

ХАЙДУШКА ОРИС

„Петко льо, капитанине,
Петко льо, командирине,
яла са, Петко, откажи
от сванка пусто хайдуство...“
Народна песен

Недей се, войводо, отказва
от пустото твое хайдуство!
Народа и днеска се жалва
за дните живени напусто.

И днеска го грабят велможи,
и днес го товарят лихвари.
Свличат му няколко кожи
алчни, безмилостни твари.

Грабят го чужди и свои,
вземат му хляба измъчен.
Злобно го мачат копои
в робство да бъде приучен.

Селата му те умъртвиха –
къщи порутени зяет,
дворовете змии нароиха,
църковни камбани не паят.
Децата му в ред попиляха
неради в далечна чужбина;
оставили бащина стряха,
да скитат без род и родина...

Смазан е вече народа
под туй мъчително бreme.
Тебе се нада, войводо,
и на хайдушкото племе.

Пушка да хванеш „за роду“,
чета да водиш с юнаци.
С тебе да тръгнем, войводо,
и да разведем байраци!

Петър Динчев

СВЯТО ЗНАМЕ

Де се е чуло, видяло,
в едно царство – два царя?
Във Стамбул султан царува,
в Марония – Петко войвода.

Народна песен

Султанът има кървава държава.
Върти закона остър ятаган.
С наведена глава се оцелява,
а вдигнеш ли очи си вече зян.

Раята трябва всичко да понася.
Безропотно, без право на протест.
Раята е една безлична маса,
която няма име, нито чест.

Ужасно е проточеното време
и страеш е озъбеният ад.
Но българинът няма да приеме
ни ден дори жестокия диктат.

Хайдушки чети, бун и завери
ще пълнят тишината с боен вик.
Покой султанът няма да намери
в държавата си кървава и миг.

А цялата Родоп е свободна
в широка песен – като Божия дар.
И Петко е великият войвода,
наречен от народа свиден цар.

Защото правда винаги раздава
и гони тиранията навред.
Върви след него неизменна слава,
пред него хуква кървавият гнет.

ПЕТКО ВОЙВОДА – ГЕРОИЗЪМ ПРЕВЪРНАЛ СЕ В ЛЕГЕНДА

ПЕТКО МАНГАЧЕВ

Всяко проучване, посветено на дадена историческа личност и което има претенции да бъде компетентно по съдържанието се в него послание, трябва да се оприе поне на два стабилни източника. От едната страна това е съхраненото в народната памет. Тя отдавна е доказала,

че е много по-издръжлива във времето от архивите. От другата страна са безспорните исторически факти. Опрям се на тези два солидни стълба на познанието пред изследователя се откриват възможности, с чиято помощ могат да се осветлят от съвсем друг ъгъл, твърде много детайли от близката и далечната история. И преди всичко – определящата роля на отделната личност в станалите събития. Героите от миналото са недосегаеми. Те са защитени от крепостните порти на времето. Това се отнася в пълна степен за историческото наследство на всеки народ по света. Да вземем за пример епоса на британците. И по-конкретно времето, когато през XII век надълго и нашироко с упование се изговаряло името на митичния герой Робин Худ. Още тогава, през ранното английско Средновековие, никой никога не бил в състояние да каже дали такъв човек е съществувал в реално време. Достоверна информация липсва. Но, често мечтите обрастват така плътно в душите на хората, че те съвсем естествено стават за тях свършен факт. Тъкмо поради тази причина подобна харизматична личност останала трайно в народните предания на острова. Самият живот изисквал да има все пак някой, който да възсъздава справедливост. Робин Худ не само ограбвал богатите. С това се занимават разбойниците. Неговото благородство и чувство за справедливост имали други измерения. Придобитото имане той го раздавал на бедните. Това било напълно достатъчно основание сказанието за Робин Худ да надживее вековете и поколенията. За да стигне и до наши дни.

Такава е щастливата съдба на митовите и легендите. Казват че, те се намират по средата между историята и поезията. Сигурно е така. Да не забравяме, че онова, което е бърз процес за историята, то за човека той е много дълъг. Мярката е добре известна: един единствен негов живот. Но, какво е бъдещето на действителните събития, които са оставили трайна следа в българската история е въпрос, върху който си заслужава усилието да спрем вниманието си на страниците по-долу. Още повече когато следващото повествование до самия му край, ще се опира изключително на действителни дати и факти, които имат пряко отношение към Капитан Петко войвода. И за да не бъдем голословни ще посочим, че тяхната реалност е намерила достатъчно много място в стотиците документи както в българските, така и в османските, гръцките и руските архивни масиви.

Събитията и съпътстващите

ги процеси, ставащи по нашите земи по времето на Петко войвода през втората половина на XIX век, са оставили своя отпечатък върху формирането на неговата личност, светоусещане, начин на мислене и почерка му на поведение. Но, следва ли да разглеждаме всяка част от неговата биография само в тогавашия ѝ исторически контекст? Трябва ли, застанали от дистанцията на времето, да оставим праха на забравата да покрие неговите ярки дела и да не направим паралел между тях и съвременните ни мерки за стойностно поведение? Петко войвода не е бил само личност, застинала в своята епоха. Тя ни е необходима и през нашия XXI век. Неговото богато обществено-политическо наследство трябва да бъде постоянно изследвано; а начинът на живот, който е водил, да бъде съхранен за пример. Защото смисълът на всичко онова, което той направил, е било в името на народ, който на всяка цена е трябвало да бъде защитен.

На 6 май 1861 г. – Гергьовден – Петко войвода излиза за първи път с дружина за борба против поробителя. И оттогава е защищавал самоотвержено и вяра, и отечествена земя. Правел го е наистина с мащабен размах. Когато съединим на картата крайните точки на периметъра на неговите военнополитически действия през следващите шестнайсет години, т.е. до Руско-турската освободителна война, ще се получи една наистина впечатляваща панорама: на север – до крайните поли на Родопите дето се губят в Пловдивско-Пазарджишката плодородна равнина; на изток – до долното течение на р. Марица; на юг – Беломорска Тракия; на запад – долината на р. Места що отделя Родопите от могъщата гръд на Рила. С други думи казано погледнато от птичи поглед, под крилата се е ширила територия, равняваща се приблизително на половината от Южна България. И в която в продължение на всичките тези години капитан Петко войвода е бил безкомпромисен защитник на всичко, което се е ползвало от българската реч. Послужихме си с географията. Има моменти когато тя играе определено политическа роля.

Едва ли има някаква потребност специално да се отбелязва, че всичко онова което Петко войвода е направил, е оставило дълбоки следи и в историята, и в народната памет. Неговите постъпки по отношение на степента на тяхното въздействие върху онеправданите го възправят пред нас в целия му ръст на войвода от друго измерение. Нека да вземем за пример една от неговите най-прочути прояви. Тя е осъществена над железопътната станция в Дедеагач. Поводът е бил съвсем конкретен. Това са многобройните оплаквания на работниците, наети в построяването на железопътната линия Фере-Дедеагач. И които в

по-голямата си част били българи. Основните им протести и тегоби имали един единствен адрес: началникът на изграждането на тази жп отсечка германец Хумберт. Той се отнасял крайно унижително и несправедливо към всички тях: постоянен психически тор-моз; словесен водопад от ругатни и псувни; принуждаване със заплахи да се работи в празнични и неделни дни; при заплащането на труда им чужденецът извършвал една от друга по-нагли финансови спекулации, като винаги удържал под формата на несъществуващи глоби, суми от скромните работнически надници. Държал се със зависимите от него хорица буквално като с роби. Цялата тази тирания станала известна на капитан Петко войвода. Дълбоко възмутен той без колебание взел своето окончателно решение. Приличало на вердикт на военен трибунал: „Този човек, освен че постоянно зле се обръщаше с работниците-българи – споделил той с приятеля си Ст. Шишков – но и всякога се подигравал с българщината, наричал ме кокошкар и много други подобни думи. Мене ме страшно изяде на тоя надменен немец и исках да му дам да разбере какви са българите и кои са кокошкарите“. Такива думи може да изрече само личност, в която винаги е трептяла, здрава като стомана, струната на правдата.

Така един ден, било някъде по обяд на 24 юни 1874 г., Петко войвода обкръжил с дружината си Дедеагачката жп станция. Влезнал в Хумбертовата канцелария все едно че прекрива прага на къщата си. Без никакво насилие и с тон не допускащ възражения поискал ключа от касата на побелялия от страх специалист по кражбите и жп линиите. И взел оттам всичките налични 450 златни турски лири. Обявил на треперещия началник, който приличал на човек стоял няколко часа под леда, че част от сумата представлява глобата заради нечовешкото му отношение към работниците. А с другата, по-голяма част от останалите пари, капитан Петко войвода възстановил както всички неизплатени надници, така и удържаните неправомерно суми от работниците. Преди да излезне от въпросната канцелария войвода поискал от Хумберт да даде обещание никога вече да не се отнася така жестоко с работниците. В интерес на истината, като се базираме на архивните източници, немецът действително спазил до край поетия от него ангажимент.

В личния архив на капитан Петко войвода се пазят множество писма от най-различни селища адресирани до него. Съдържанието им едва ли се нуждае от някакъв коментар. Защото в техните редове е събрано и казано от все сърце всичко: „10-ий февруарий 1878 г. Ний, от доле подписаните ти даваме това благотворително писму на негово високо благородно г. Петка Киряков заедно с дружината му. Защото ненадейно като нападнаха на нас бесните и кръвопийци турци за да ни секат и нази и децата ни и да изгорят селото ни, нас най-бедните ти ни избави никак. Ти, като пристигна в същото време отгоре написаното, ти прочутий герой.

Като бедни няма с какво да му платим и да му благодарим, даваме му настоящето благодарително писму за спомен да се споменува вечно в историята“. Ето още няколко реда от едно друго писмо: „Настояще благодарствено списание говорим що долуподписанушия жители из Дервентско околурие, селение Дервент и околността его мы вси православни християни исповедуваме что нашый брат православен християнин похвалний и прочутий предстоятел Господа Петку Киряков биде в селение Дувантар от долгое время трудился да избави наше селение и околности ему от нападение и разорение варварскому“. Така над своите изтерзани сънародници Петко войвода въздигнал небесния свод на надеждата за по-честити дни. Зад тези редове обаче стои и още нещо. То е многократно по-значимо. И далече не само за това, че там има така вълнуващо дълбока и искрена благодарност за оказана защита. А защото няма дори и една дума за отмъщение. Нито една дума! Това е в състояние да направи само един велик народ като българския.

За добро или за лошо, това все още не е края на нашия разказ. След Освобождението уважение към Петко войвода нито за миг не спаднало. Тъкмо напротив! Покрилият се със слава по време на сраженията в тила на османските войски през Руско-турската война войвода бил поканен не от кой и да е, а лично от генерал Михаил Скобелев да му гостува в Русия. Там българският герой бил приет на лична аудиенция от император Александър II и заедно с връчването на Георгиевския кръст за храброст и произвеждането му в чин капитан от руската армия, му подарил имение от 160 000 декара в Киевска губерния. За сравнение ще посочим, че тази площ се равнява едно към едно на днешната територия на европейска държава като Княжество Лихтенщайн. Петко войвода обаче не се задържал дълго време там. Носталгията силно го теглела към България. Заселил се във Варна и се оженил повторно. Животът му започвал като че ли да тече в нормалното си русло. Занимали се изпълнени със спокойствие радостни дни. Но, това не било за дълго. Съдбата за сетен път се намесила и решила съвсем друго. Случило се нещо, което българският Робин Худ дори и на сън не би могъл да допусне. Макар че, ако трябва да сме конкретни, по нашите балкански географски ширини всичко може да се очаква. България точно по това време имала странна държавна форма, изразяваща се в народовластие умъртвено от мнозинството в парламента и разкиснатата в политическа саламура възможно най-простовата демагогия. През 1891 г. обаче върху Капитан Петко войвода, подобно като в класическа трагедия, паднал изненадващо гръм. Не идвал от небесата господни. Бил злорадо оклеветен. Замислял организиране на атентат срещу върховния жрец на новата политическа църква министър-председателя Стефан Стамболов. Така войводата изневиделица по паднал в заплетените възли на житейските несгоди. Синът от първия

му брак, който семейството приело охотно и устроило във Варна, бил екстрадиран от България. А всички имоти, купени с парите на баща му, били конфискувани. За съжаление има ситуации при които децата напълно незаслужено понасят жилото от обвинения срещу родителите им... А при проведения обиск в дома на капитан Петко войвода лично градоначалникът откраднал спестяванията му. Те възлизали на 110 акции с номинална стойност 44 000 златни лева и други ценни книжа за още около 16 000 златни лева, придобити от продажбата на руското му имение. Така човекът, който приживе станал категория за гражданска съвест и се ползвал с невяобразим и невиджан кредит от народно доверие, бил ограбен по най-брутален начин. От един нагъл овластен разбойник, чийто пейзаж би трябвало да бъдат единствено затворническите решетки.

Името на този жалък крадец много отдавна е забравено. Докато благородните дела на капитан Петко войвода ще се помнят докато свят светува. В България паметниците въздигнати в негова чест са точно 22. А броят на народните песни – това несметно безименно богатство което е притежание на всички и на никой – в които се споменува името му е трудно да бъдат изброени. По света неговите паметници има в центъра на Рим (Италия) –редом до този на Гарибалди, в Демир Хисар (Гърция), Киев (Украйна) и в Чикаго (САЩ). На името на бележития българин е именуван връх Петко войвода (Petko Voyvoda Peak) на остров Ливингстън, Антарктида. Извън възможностите е да бъдат посочени всички български градове и села в които има улици, носещи името на тази прославена личност. Две училища – във Варна и в Димитровград – носят с гордост неговото име.

Обич към отечество и народ са в състояние да не признават само онези люде, у които не е останал и грам от богатството на националната ни памет. Знайно е, че патриотизмът се състои в това да не мълчиш когато в страната ти се ширят безчестие и арогантност. Капитан Петко войвода още преди около век и половина е показал какво трябва да се прави при подобни ситуации. Бил е колкото идеалист, толкова и прагматик. Имал е ясна визия за високите си общочовешки идеали, които прилагал и защищавал успешно в живота. Утопическа мечта и здрав смисъл – може би именно това петководово съчетание на качества сега ни е необходимо повече от всичко друго. За съжаление в наши дни неглижирането на закона и моралната разруха ерозираха обществото ни. Но най-страшното е, че ни отнеха упованието да бъдем закриляни от талантиливи и умни хора. Всичко споделено в предишните страници е скромнен опит да бъде разкрито нещо колкото обикновено, толкова и показателно, когато става дума за извоюване на народни правдини. Всяка победа, свързана с тяхното устояване, винаги е бележила трайна следа в историческата памет на всяка нация, превръщайки митовите в действителност, а истинските събития – в легенди.

ПОКЛОН ПРЕД ПОДВИГА НА ОСВОБОДИТЕЛИТЕ

На 4 януари, преди 142 години София е освободена от турско робство. Освобождаването на София е от решаващо значение за изхода на Руско-турската освободителна война. Преди 142 години в храм „Света Неделя“, в присъствието на генерал Гурко се е състояла първата заупокойна служба в памет на загиналите.

„Св. Неделя“ и продължила с литийно шествие до паметниците на генерал Гурко, цар Освободител и Българския опълченец.

Тържествата бяха организирани от Столичната община, Софийската

та започнаха с камбанен звън и благодарствен молебен в черквата

митрополия, фондация „Героите на България“, Сдружението на приятелите на Русия „Александър Невски“. На честването присъстваха Йорданка Фандъкова-кмет на София, Дончо Барбалов, зам.-кмет, проф. Ваня Добрева, заместник-председател на Сдружението на приятелите на Русия „Александър Невски“, Красимир Премянов, председател на Съюза на тракийските дружества в България, депутати, представители на политически партии и признателни граждани.

Венци от името на президента Румен Радев, кмета на София Йорданка Фандъкова, дипломати и граждани бяха поднесени пред Паметника на българския опълченец.

Представителите на СТДБ председателят Красимир Премянов и Краснодар Беломорски – зам.-председател на Централното ръководство и председател на дружество „Тракия“ в столицата, заедно с представители на Тракийския научен институт участваха в благодарствения молебен и в литийното шествие. От името на тракийци те положили венци и цветя пред паметниците на генерал Гурко, Цар Освободител и Българския опълченец.

ПОЧИТ ПРЕД ДЕЛОТО НА ХРИСТО БОТЕВ

На 6 януари т. г. се навършиха 172 години от рождението на Христо Ботев (25 декември 1847/ нов стил - 6 януари 1848). Поет, публицист, революционер, той оставя трайна следа в българската национална памет както с творчеството си, така и с революционното си дело. Животът и делото на Ботев са вдъхновявали тракийци в борбите им за национално освобождение. Техните потомци, обединени в Съюз на тракийските дружества в България, се поклониха пред делото на поета-революционер в цялата страна. Пред паметника на Ботев в Борисовата градина в гр. София, се събраха много граждани, политици, общественици. Цветя пред паметника на поета революционер в Борисовата градина в столицата положили представители

на тракийската организация Красимир Премянов – председател на Съюза на тракийските дружества в България, Краснодар Беломорски – заместник-председател на Централното ръководство на Съюза и председател на Софийското тракийско дружество, д-р Ваня Стоянова - научен секретар на ТНИ, потомци на тракийски бежанци.

ТРАКИЙСКА КОЛЕДНА ВЕЧЕР В ПОМОРИЕ

Игнажден. Празнично украсената зала очаква своите гости. Те пристигат с много настроение, с много смях и веселие. Вече 20 години Управителният съвет на тракийското дружество „Одринска епопея“ в Поморие организира тракийска коледна вечер. Това, което я отличава от другите коледни тържества бе коледната трапеза

„По рецептите на баба“. Представени бяха много стари тракийски гозби - баница, пити, сладкиши, ястия, а дегустацията им създаде много настроение. Всеки разказа как е съхранил своята рецепта и настояваше да опитат от неговите гозби като „С рецептите на баба“. Празникът се превърна в тържество за съхранява-

не на старите традиции и приложението им в днешно време. Коледната тракийска вечер продължи до късно вечерта с пожелания за успешна и щастлива нова година.

НАЦИОНАЛЕН КОНКУРС ЗА УЧЕНИЦИ

Национално тракийско сдружение „Завръщане към корените“ и „По обратния път на дедите ни“ с подкрепата на Съюза на тракийските дружества в България и Тракийския научен институт обявява конкурс за есе и разказ на тема: „Завръщане към корените“ 2020 (Родовата памет е жива). Конкурсът се посвещава се на тракийци и малоазийци, на тракийските и малоазийските бежанци от Беломорска и Одринска Тракия и Мала Азия, на дедите ни.

Основните цели на конкурса са да засили интереса на учениците към родовите им корени, да държи жива родовата памет и чувството на гордост и достойнство, че са наследници на тракийци и малоазийци, наследници на дедите си; да се активизират младите хора в изследването и запазването на родовите корени; да представят авторски идеи и интерпретации по темата, въз основа на разкази и преразкази от членовете на изследвания род и да покажат оригинално мислене.

Участието в конкурса е индивидуално, могат да участват ученици от I до XII клас. Текстът трябва да е набран на компютър в обем не повече от пет стандартни страници. Желателно е да се изпише името на родителя или консултанта, подпомогнал автора при разработването на проекта. Класирането ще става по-отделно в три възрастови групи: 1-ва група: от първи до четвърти клас; 2-ра група: от пети до седми клас; 3-та група: от осми до дванадесети клас. При оценката се вземат предвид следните критерии: оригиналност, творчески подход, стил и език. Всички участници ще получат грамоти и подаръци. На авторите на отличените творби ще бъде връчена „Голямата награда“.

Есетата и разказите трябва да се изпратят на електронен или хартиен носител до 31. III. 2020 г. на един от адресите: София 1527, ул. „Кешан“ 3, ап. 18

ТС „Национална инициатива „Завръщане към корените“ и „По обратния път на дедите ни“ Божана Богданова, председател или

e-mail: bojana.bogdanova@gmail.com

Честито!

Централното ръководство на Съюза на тракийските дружества в България и редакционната колегия на вестник „Тракия“ честитят на рождениците:

Николай Хаджиев – Стара Загора..... 19 януари 1979 г.
Недялка Любенова – Любимец..... 19 януари 1960 г.
Божко Божков – Исперих 19 януари 1951 г.
Кръстьо Станчев – Сливен..... 20 януари 1938 г.
Милка Спасова – Карнобат 22 януари 1939 г.
Надежда Недкова – София 24 януари 1930 г.
Лазар Налбантов – Бургас..... 25 януари 1986 г.
Светла Славова – Димитровград 25 януари 1978 г.
Красимир Премянов – София..... 27 януари 1955 г.
Ваня Стоянова – София..... 28 януари 1961 г.
Хайгашот Агасян – София..... 28 януари 1957 г.

ТРАКИЯ – Орган на Съюза на тракийските дружества в България – София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7-А, тел.: 02/987 48 96 Печат: НЮЗПРИНТ ЕООД

Абонирайте се!

Каталоген номер

759

Издава: Върховният комитет

Редакционна колегия: чл.-кор. на БАН Васил ПРОДАНОВ, д-р Ваня Иванова, проф. Иван ФИЛЧЕВ, Елена АЛЕКОВА, Никола ИНДЖОВ и Хубен СТЕФАНОВ; Главен редактор: Тодор КОРУЕВ
e-mail: vesttrakia@abv.bg, stdb_sofia@abv.bg, тел. 02/986 71 26; факс: 02/987 57 53

БАНКОВА СМЕТКА
СТДБ (за вестника)

IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC: STSABGSF
Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг“ – София 1000

КОРЕСПОНДЕНТИ: Недка ГОСПОДИНОВА (Перник) – 076/60 13 67; Димитринка СМОЛЕВА (София) – 02/412 12 36, 0886 746 044;
Златка Янева (Сливен) – 0897601560; Анета Георгиева (Хасково) – 0894 044 420; Веска Ламбова (Шумен) – 0877 71 85 03;
Мария ИВАНОВА (Ямбол) – 046/66 35 40

Изпращайте текстове не по-дълги от 4 стандартни машинописни страници (1800 знака). Хонорари за публикуването им не се дават.

На лов за долмени между Крумовград и Ивайловград

ВЕНЦИСЛАВ СТАЙКОВ

Обичам есенните дни, в които цветовете, мъглата и препускащи облаци се появяват като в някоя приказка за големи деца. В такова време единият от героите от новата Шехерезада потеглихме към село Пелевун в Ивайловградска община. В този ден бяхме решили да търсим долмените (скални гробници), открити преди години до селата Пелевун, Железино и Черничево. Не че няма и около други села в този район, но бях набелязал тези. А защо трябваше да ги търсим, въпреки че те вече са намерени? Ами защото почти всичко, свързано с дълбоката древност в България, тъне в забрава и разруха. Най-жалкото е, че в туристическите портали на общините е пълно със забележителности, а когато хората тръгнат към тях, няма указателни табели или са потънали в храстите и е много трудно да се забележат от пътя. Светилища и старини, издържали на природните катаклизми през векове и хилядолетия, сега се разрушават благодарение на неадекватното отношение

ние на държавата.

Ето ни в началото на нашето пътешествие. С две коли, пълни с ентузиастични пътешественици, стигнахме до Пелевун, както го пишат по табелите на пътя. А истинското му име е Пелевун и така го знаят и изговарят всички в този край. Името има гръцки произход и означава „Стара гора“. Прстигнахме по обед. До нашите коли спря мотоциклетист и ни упъти за долмена.

В селото има стари гръцки къщи, някои от тях необитаеми. Само една, която се намира в центъра, изглежда добре поддържана. На площада е издигнат голям паметник на Капитан Петко войвода, който е символ на селото. По време на Руско-турската освободителна война именно той с малка група от хората си се качва на камбанарията на църквата „Св. Св. Пантелеймон и Елена“, унищожават главатарите на башибозука, обсадили селището, и спасяват населението от клане. Църквата е запазена и е най-голямата в община Ивайловград.

Първият долмен е само на петдесетина метра от пътя. Намерихме го благодарение на нашата приятелка Дарина, а не на табелата, толкова миниатюрна и закрита от клони, че си е направило откритие да се забележи.

Тази скална гробница е със сложна конструкция. Няма друга подобна в България. Можем да я определим като древен архитектурен шедевър. И наистина, дължината е голяма, както се посочва в проучванията – 7.50 м. Състои се от голяма гробна камера, преддверие, предгробна камера и дромос.

Направихме много снимки на това свято място. Тълкувахме предназначението на тази гробница. Гледаме само с очите на любознателния човек, а историята и проучванията казват, че става въпрос за „паметник, вероятно изграден и използван от траките след V в. пр.Хр. (Късножелезна епоха). Планът му е близък до градените от обработени камъни подмогилни тракийски гробници, популярни по времето на неговото изграждане. Служел е за погребения на тракийската родова аристокрация“.

След сложния долмен

Долменът близо до Пелевун

край Пелевун продължаваме към село Железино. Не се наложи да търсим дори невзрачна табела. Двама гранични полицаи ни посрещнаха още на входа за селото. Гледаха ни доста учудено и невярващо, когато им разказахме къде сме тръгнали и какво искаме да видим. Все пак единият от тях се сети за „нещо, което се намира в края на селото“. „Нещото“ се оказа долменът, който търсихме. Обрасъл в тръни и драки.

Виждали сме какво ли не по време на многократните си пътешествия. И вече се движим оборудвани с ножици за рязане, с бравички и всичко, което ще помогне не само на нас, а и на хората след нас да разгледат по-добре старините. Направихме набързо обора на мястото и започнахме снимки, които да го документируем.

Този долмен е датиран към второто хилядолетие преди новата ера. Археолозите го описват като правоъгълен, еднокамерен, без преддверие и дромос. Гробната камера е ориентирана в посока изток – запад. Съоръжението е изградено от големи грубо оформени вертикални гнайсови плочи, вкопани в предварително подготвен изкоп. Добре запазени са северната странична и западната напречна плочи, докато южната е полуразрушена, а източната и покривната липсват.

Долменът се е използвал активно през цялото I хил. пр.н.е., а по-късно, по време на ос-

манското владичество е превърнат в светилище. При археологическите изследвания на обекта са открити различни керамични фрагменти от бронзовата, желязната епохи и Средновековието – желязни сечива, накити и различни видове монети от периода XIII–XVIII в., които се съхраняват в Историческия музей в Хасково.

Направи ни силно впечатление

нет информация, че долмените са до Черничево. Те са на 15 км от селото. Открихме ги трудно. Дори почти се бяхме отказали, след като два пъти обходихме безрезултатно гората. Но когато човек е упорит, желанията се осъществяват. Разпръснахме се за трети път и в един момент нашият приятел Юмер се провикна, че е намерил това, което търсим.

Някои от долмените са с обърнати плочи, други – частично запазени, а има един с половин оцеляла плоча отгоре. Интересно е, че между два големи долмена, които са частично запазени, открихме и един на дете. Бяхме попаднали на некропол, в който са били погребени представители на местната тракийска аристокрация. Чувствахме се като откриватели. Макар че мястото е разглеждано и документирано от археолози, сега то тъне в разруха, а иманярите са оставили страшни и неизличими белези. („Нов живот“)

Снимки: Венцислав СТАЙКОВ

Един от долмените на Черничево

не само долменът, а и оградената му част. Прилича на кромлех. Малък, но забележителен. Някъде бях прочел, че става въпрос за укрепителни камъни, поставени, за да не се разруши напълно долменът.

Ако древните са мислили за разру-

тели. Макар че мястото е разглеждано и документирано от археолози, сега то тъне в разруха, а иманярите са оставили страшни и неизличими белези. („Нов живот“)

Долменът край Пелевун

Един от долмените близо до Черничево

Паметникът на Петко войвода в Пелевун